

Nr 287.

Av herr Eriksson i Falun m. fl., om anslag för bidrag till uppförande eller inrättande av i fattigvårdslagen avsedda arbetshem.

Erfarenheten vid de arbetshem för män, som upprättats jämlikt 33 § fattigvårdslagen, har lärt, att det är nödvändigt att fördela de intagna på olika avdelningar. Särskilt inom den grupp, som utgöres av män, »vilka äro i behov av anstaltsvård, men ej lämpligen kunna emottagas eller behållas å anstalt, som omförmäles i 31 §», (kommunernas ålderdomshem, försörjningshem, vårdhem), finnas vissa, ett mindretal, som på grund av sinnesbeskaffenhet, karaktär o. dyl. icke kunna givas den påverkan, som lagen avser, under de mera fria former, som anses lämpliga för det stora flertalet interner. Och att för detta mindretals skull införa genomgående hårdare former för alla vid anstalterna är icke lämpligt. Icke minst har det framstått som en nödvändighet att skydda de å arbetshemmen intagna från den demoraliserande påverkan, som utövas av de sämsta elementen.

Landets samtliga arbetshemsstyrelser hava därför enats om att upprätta en gemensam särskild avdelning för just dessa utpräglat asociala män. Hur denna angelägenhet handlagts, liksom de närmare motiven för densamma, framgår av en å arbetshemsstyrelsernas vägnar av särskilda kommitterade till Konungen den 7 november 1934 ställd skrivelse, som bifogas motionen. I denna skrivelse hemställles att i nästkommande riksstat ett belopp av 25 000 kronor måtte upptagas såsom statsbidrag för anstaltens upprättande.

Vi äro övertygade om, att socialministern behjärtat saken och att rent statsfinansiella skäl gjort att Kungl. Maj:t icke i årets riksstat upptagit beloppet.

Under framhållande

att samtliga arbetshemsstyrelser i landet betona att ett omedelbart upprättande av den föreslagna anstalten är en nödvändig förutsättning för arbetshemsverksamhetens rätta bedrivande,

att samtliga landsting, vilka äro dessa arbetshemsstyrelserns huvudmän, godkänt förslaget och iklätt sig därav föranledda kostnader,

att statens inspektör för fattigvård och barnavård mycket starkt framhållit behovet av anstalten,

att arbetshemsverksamheten, som tillkom genom 1918 års fattigvårdslag, rört sig på ett helt nytt område inom det sociala arbetet, varför man haft att pröva sig fram och därunder nu vunnit den bestämda erfarenheten, som måste beaktas, för att arbetshemmen skola göra den nytta, som lagen avser med dem,

att förslaget om den nya anstalten är uppgjort med tanke på att man skall pröva sig fram, då den är avsedd för endast 10 interner, men så planerad att den vid behov kan utvidgas och med minsta möjliga kostnader kan drivas i anslutning till landets största arbetshem samt

att den nu föreslagna byggnaden är att betrakta som en del av arbetshemmen och därför bör komma i åtnjutande av statsbidrag enligt samma grunder som dessa,

få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta, att anslå ett belopp av 25 000 kronor att, i den ordning och under de förutsättningar, som finnas angivna i Kungl. Maj:ts kungörelse av den 7 juli 1921 angående statsbidrag för uppförande eller inrättande av i lagen om fattigvården den 14 juli 1918 avsedda arbetshem, till vederbörande utbetalas.

Stockholm den 23 januari 1935.

Bernh. Eriksson.

Nils Holmström.

Arthur Gustafson,
Kasenberg.

Oscar Osberg.

Anders Andersson,
Falkenberg.

Edv. Uddenberg.

Verner Hedlund,
Östersund.

I. Pettersson,
Rosta.

F. O. Ericson,
Boxholm.

Avskrift.

Bilaga.

Till Konungen.

Jämlikt fattigvårdslagen 33 § hava följande arbetshem för män upprättats: *Blinkarps arbetshem* med 40 platser, som äges av Malmöhus läns landsting; *Kalbo arbetshem* med 30 platser, för Östergötlands läns landsting och Norrköpings stad; *Långmora arbetshem* med 53 platser, tillhörigt mellersta Sveriges arbets-hemsförbund för Gävleborgs, Kopparbergs, Örebro, Västmanlands och Uppsala läns landsting samt Gävle stad; *Malmö stads arbetshem* med 25 platser; *Västergårdens arbetshem* med 65 platser, gemensamt för Göteborgs och Bohus, Älvsborgs och Skaraborgs läns landsting sammanslutna till ett kommunalförbund; *Ödevata arbetshem* med 20 platser, upprättat av Kalmar läns södra landsting;

Ösbyholms arbetshem med 40 platser, upprättat av svenska diakonsällskapet och disponeras av Stockholms stad.

Samtliga dessa arbetshem äro öppna anstalter. Efter den nya fattigvårdslagens genomförande, då frågan om de nya arbetshemmens anordnande diskuterades, voro meningarna delade om möjligheten att på öppna anstalter åstadkomma ordning och disciplin samt den påverkan på de intagna, som med intagningen avses. Den hittills vunna erfarenheten synes giva vid handen att för det stora flertalet män, som emottages å arbetshemmen, öppna anstalter utan tvivel äro de lämpligaste. För en mindre del mera bråkiga och svårdisciplinärbara personer är intagning på slutna anstalt påkallad, varför en uppdelning av klientelen på öppna och slutna anstalter eller olika avdelningar vid samma anstalt är ofrånkomligt nödvändig.

Under den tid, arbetshemmen varit i verksamhet, har år efter år ett allt starkare behov av slutna avdelningar, för omhändertagande av sådana intagna, som störa den allmänna ordningen, allt starkare framträtt. Erfarenheterna från de anstalter, som under den längsta tiden varit i verksamhet synes peka på en förskjutning av arbetshemmens klientel till det sämre. Interneringsshotet påverkar det stora flertalet försumliga försörjarna, så att de ordna sitt mellanhavande med de kommunala myndigheterna utan att intagning behöver tillgripas. De på arbetshemmen intagna utgöras i större omfattning än förut av asociala eller psykiskt defekta personer, vilka i icke ringa omfattning förut varit straffade, eller av sådana, som en eller flera gånger varit intagna på Svartsjö tvångsarbetsanstalt. Endast en enda eller ett fåtal sådana interner kunna på ett arbetshem åstadkomma den största otrevnad och deras uppträdande medför ständig fara för individuell eller kollektiv arbetsvägran, för rymning eller oordningar.

Enligt 74 och 75 §§ i fattigvårdslagen och bestämmelserna i anstalternas reglementen kunna de intagna vid upprepade rymningar eller andra grövre förseelser av länsstyrelsen ådömas tvångsarbete. Dessa i och för sig nödvändiga och stränga bestraffningsmöjligheter hava likväl visat sig icke fylla behovet av disciplinära tvångsmedel. Dels är den i lagen stadgade proceduren med varning och förberedande undersökningar före länsstyrelsens beslut allt för omständlig och långsam och dels äro förseelserna endast i undantagsfall av den art, att den yttersta disciplinära åtgärden — tvångsarbete å Svartsjö — kan och bör tillgripas.

Oftast äro förhållandena sådana, att ett avskiljande från den öppna anstalten, med dess större frihet, av en eller några få bråkiga och svårdisciplinärbara personer vore fullt tillräckligt för bevarande av god ordning å anstalten. Men ofrånkomligt är, att detta avskiljande kan företagas snabbt och utan tyngande formaliteter.

För dryftande av berörda spörsmål sammanträdde den 3 maj 1932 tillsammans med fattigvårdsinspektören G. H. von Koch, representanter för Långmora och Västergårdens arbetshem. Vid detta sammanträde framhölls, att frågan syntes lämpligast kunna lösas genom anordnande av en för samtliga arbetshem avsedd slutna anstalt, eller en slutna avdelning vid något av arbetshemmen, till vilken interner, som störa ordningen å arbetshemmen eller eljest kräva särskild tillsyn, utan tidsutdräkt kunna överflyttas. Tvenne möjligheter syntes i sådant avseende föreligga:

1) Att till Svartsjö tvångsarbetsanstalt eller särskild avdelning därstädes ifrågavarande personer överflyttades, i likhet med vad nu sker med svårbehandlade alkoholister, som störa ordningen å alkoholistanstalter.

2) Att vid ett befintligt arbetshem uppföres en särskild avdelning om 20—25 platser, samt att arbetshemmen abonnera platser därstädes för att vid behov kunna, utan prövning av annan myndighet, dit överflytta svårskötta interner.

Vid sammanträdet beslöts att för närmare överläggning om frågan inbjuda samtliga arbetshems styrelser att genom representanter sammanträda till konferens i Stockholm den 27 maj 1932, vid vilket tillfälle utredning skulle föreligga angående möjligheterna för överflyttning till Svartsjö eller för åstadkommande av en särskild avdelning vid Västergårdens arbetshem.

Vid berörda sammanträde den 27 maj, där styrelserna för samtliga arbetshem för män voro representerade, redogjordes för resultatet av de gjorda utredningarna. Kanslirådet G. H. von Koch meddelade, att vid den av honom företagna undersökningen angående möjligheten för överflyttning till Svartsjö tvångsarbetsanstalt såväl ordföranden i styrelsen för arbetsanstalten som anstaltens direktör av flera skäl hade ansett en sådan lösning av frågan knappast låta sig göra. Mot en intagning på Svartsjöanstalten av arbetshemsinterner under andra former än de, som anvisas i fattigvårdslagen torde allvarliga principiella invändningar resa sig, och att för dessa personer vid Svartsjö anordna en särskild från den övriga anstalten avskild avdelning kunde ur såväl principiell som administrativ synpunkt betänkligheter anföras. Enligt kanslirådet von Kochs mening syntes bästa lösningen vara, inrättande av en för samtliga arbetshem avsedd sluten avdelning vid ett redan befintligt arbetshem. För det praktiska genomförandet av en sådan anordning torde icke krävas statsmakternas medverkan i annan mån än genom anslag samt genomförande av viss ändring i arbetshemmens reglementen.

Under överläggningen vitsordades från samtliga arbetshem att inrättande av en sluten avdelning vore synnerligen av behovet påkallat. För ärendets vidare behandling beslöto de närvarande utse särskilda kommitterade med uppdrag att närmare utreda frågan och framkomma med utarbetat förslag i sådan tid, att detsamma kunde föreläggas årets landsting.

Kommitterade framlade sedermera i skrivelse av den 19 juni samma år fullständigt förslag till uppförande av en sluten avdelning på 24 platser vid Västergårdens arbetshem.

Framställningen vann emellertid ej bifall från en del intressenter i arbetshemmen. Det påpekades bl. a., att frågan om den slutna anstaltens överensstämmelse med fattigvårdslagens bestämmelser ej vore fullt utredd, att det vore statens sak att övertaga ifrågavarande anstaltsvård, samt att platsantalet vore för stort tillaget. Då emellertid behovet av en sluten anstalt under den tid, som förflutit, sedan kommitterades förslag avgivits, visat sig alltmera frängande, i det de sämre elementen å arbetshemmen alltmera tagit överhanden och å övriga interner haft ett synnerligen demoraliserande inflytande samt ej heller skytt att utöva våld mot personal och medinternerade, varigenom bland annat disciplinen därstädes satts i fara, har frågan därför på förslag av kanslirådet von Koch ånyo upptagits till behandling vid en konferens i Stockholm den 31 maj innevarande år.

I ett anförande vid sammanträdet underströk kanslirådet von Koch behovet av inrättandet av en sluten anstalt och meddelade därvid, att, då det enligt fattigvårdslagen ålåge landstinget att sörja för anordnandet av arbetshem, man knappast kunde tänka sig statens övertagande av en del av denna anstaltsvård på annat sätt, än att ifrågavarande interner skulle kunna överflyttas till Svartsjö tvångsarbetsanstalt. Enligt vad emellertid styrelsen för anstalten meddelat, skulle anstalten, som redan förutom det ordinarie klientelet

även hade vissa å alkoholistanstalt förut intagna, omöjligt kunna mottaga ytterligare en kategori interner. Vidare hade kanslirådet vid en konferens rörande arbetshemsfrågan med socialministern erhållit ett meddelande, att statsrådet icke kunde förorda ifrågavarande interners överföring till Svartsjö ej heller statens övertagande av desamma å eventuell särskild anstalt eller avdelning å anstalt. Statsrådet hade vidare förklarat sig anse, att den föregående år framförda lösningen av frågan vore den lämpligaste. Dessutom meddelade kanslirådet von Koch, att han rörande frågan, huruvida inrättandet av en sluten avdelning stode i överensstämmelse med gällande lag, förfrågat sig hos sekreteraren i fattigvårdslagstiftningskommittén, som utarbetat förslaget till nuvarande fattigvårdslag, häradshövding Jacob Linders, i nämnda sak och från honom erhållit en skrivelse av följande innehåll:

»Ängelholm den 6 december 1932.

Herr Kanslirådet G. H. von Koch,

Stockholm.

Till svar å skrivelsen den 17 november får jag meddela följande. Varken fattigvårdslagen eller förarbetena till denna synes mig lägga hinder i vägen för arbetshemmens utveckling i den riktning, som förslaget om en sluten avdelning innebär. Stadgandena i 74 och 75 §§ behöva icke vara den enda utvägen att behandla de svårhanterliga individerna å ett arbetshem. Redan isoleringsåtgärderna enligt arbetshemmens reglementen tyda härpå. Enligt den föreliggande utredningen gäller det här oftast förseelser, som ej äro av den art att tvångsarbetet kan och bör tillgripas. Den behandling, som skulle komma dem till del, skulle väl också vara mildare än å tvångsarbetsanstalten. Jag anser därför någon ändring i fattigvårdslagen ej vara erforderlig för anordnande av en sluten avdelning av ett arbetshem, men möjligen böra ändringar göras i reglementena, så vitt ej ett särskilt tillägg skall göras i reglementet för denna avdelning vid Västergårdens arbetshem.

Jacob Linders.»

Vid sammanträdet uttalade de närvarande den uppfattningen, att en ny framställning i ärendet borde göras samt uppdrogo åt en kommitté, bestående av landshövdingen Bernhard Eriksson, riksdagsmannen Nils Holmström, riksdagsmannen Arthur Gustafson i Kasenberg samt landstingsdirektören Eskil Eriksson att utarbeta och till vederbörande ingiva ny framställning i ärendet.

Denna kommitté har sedan fortsatt arbetet och kommit till det resultat, att en sluten anstalt vore för disciplinens upprätthållande nödvändig, och att den lämpligen borde förläggas i anslutning till ett förutvarande arbetshem, varigenom administrations- och liknande kostnader kunde nedbringas, samt möjligheter förefinnas till en bättre fördelning av arbetstillfällen. Kommitterade ha trätt i förbindelse med direktionen för Västergårdens arbetshem, vilken förklarat sig villig åtaga sig anstaltens uppförande och skötsel. Kommitterade anse även denna plats som den lämpligaste och mest centrala, varjämte Västergårdens anstalt är Sveriges största arbetshem, vidare torde Västergården kunna giva lämpligt arbete, dels genom uppodling av mark, dels genom stenbrytning och makadamslagning samt dels genom skogsarbete.

Rörande antalet platser å den slutna avdelningen ha kommitterade föreslagit följande:

Blinkarps	1.
Kalbo	1.
Långmora	2.
Malmö stads	1.
Västergårdens	2.
Ödevata	1.
Ösbyholms	2.

Styrelserna för arbetshemmen ha i huvudsak anslutit sig till förslaget och förklara sig villiga att upprätta kontrakt rörande förhyrande av föreslagna platser.

Ritningar till ifrågavarande slutna avdelning hava uppgjorts av arkitekt C. O. Hallström, fattigvårdsinspektionens sakkunnige i byggnadsfrågor, och närslutes ett exemplar av ritningarna. Det av arkitekt Hallström utarbetade förslaget till byggnader för slutna avdelning vid Västergården består av en logements- och verkstadsbyggnad för de intagna och personalbostad för gifta arbetsledare. Avdelningen är avsedd att förläggas c:a 1 200 meter från anstaltens huvudbyggnad, och de intagna avses skola erhålla utspisning från huvudanstalten, varest även tvätten ombesörjes.

Kostnaderna för byggnadernas uppförande uppgå enligt verkställda kostnadsberäkningar till kronor 53 000. För att arbetena skola komma till stånd, erfordras emellertid, att högsta statsbidrag eller kronor 2 500 per plats erhålles.

Med stöd av ovanstående få därför kommitterade hemställa, att i nästkommande riksstat ett belopp av 25 000 kronor måtte upptagas för att, i den ordning och under de förutsättningar, som finnas angivna i Kungl. Maj:ts kungörelse av den 7 juli 1921 angående statsbidrag för uppförande eller inrättande av i lagen om fattigvården den 14 juni 1918 avsedda arbetshem, till vederbörande utbetalas.

Stockholm den 7 november 1934.

Underdånigst

Bernh. Eriksson.

Arthur Gustafson.

Eskil Eriksson.